

SALVADOR ESPRIU: «JO APOSTO PER VOSTÈ»

L'entusiasme per l'art

«Qualsevol cosa pot servir i és digna de tenir en compte». Ho diu Joan Pere Viladecans, actualment en un dels seus millors moments de creació. Aquests dies exposa a València, mentre prepara nova obra, entre la dualitat urbanisme-ecologisme, sota la mirada d'un urbanista que s'incita i s'inspira en la ciutat. No inscrit a cap corrent i dur amb la poca empenta institucional.

Lluís Bonada

—**¿E**n quin moment de la vostra vida desperteu a la vocació de pintor i quan la il·lusió de ser-ne es fa realitat?

—De molt petit, recordo que, més que jugar amb els altres nens i jugar a jocs, potser pel meu caràcter introvertit, ja embrutava papers. I, a partir dels catorze o els quinze anys, em vaig convèncer que la meua vocació i el meu treball havia de ser la pintura. L'any 1969, amb vint anys, la primera exposició que faig, a la sala Gaspar de Barcelona, em va permetre de professionalitzar-me.

—¿I des dels catorze anys fins als vint-i-un?

—Faig molts i diversos oficis, buscant sempre de trobar el màxim de temps per dedicar-me a la pintura. A la feina mateixa, concretament en el despatx d'una editorial on treballava, apuntava idees i feia esbossos. També vaig treballar en dues cases d'assegurances, una agència de publicitat i un laboratori.

—¿Treballeu de tan jove per necessitats econòmiques?

—Sí, absolutament. El meu pare era empleat de banc. Jo tampoc no tenia ganes de continuar estudiant. Estava molt atret per la pintura i per l'art, i vaig preferir treballar per poder-me pagar els materials.

—¿No vàreu fer estudis d'art?

—Vaig anar un curs lliure a l'escola de Belles Arts, però allò no m'anava gens bé, no em servia. Aleshores, l'ensenyament era molt estricte, absolutament acadèmic, i no m'hi sentia bé.

—¿Tampoc no vàreu tenir ocasió de trobar cap mestre?

—No. Jo hi anava només de set a nou del vespre, les hores que hi podia

anar, i no vaig poder relacionar-me amb la vida de l'escola. Aleshores jo feia coses poc acadèmiques i poc realistes, que xocaven amb el que feien fer.

—Després, ¿no heu tingut contactes amb la gent de la professió?

—N'he tingut i en tinc. Sobretot amb gent dels altres terrenys creatius, com, per exemple, la poesia, la música i el cinema. Crec molt més en l'intercanvi interdisciplinari. Llegeixo molt, ja d'ençà que anava a l'escola.

—¿Recordeu ara els primers llibres o els llibres que més us van impressionar, de petit?

—Als dotze anys, el *Romancero gitano*, de García Lorca, em va impressionar molt i, cap als catorze, quinze, l'*Antologia poètica*, de Salvador Espriu, un dels llibres que més em va influir. També anava molt al cinema, i a molts concerts.

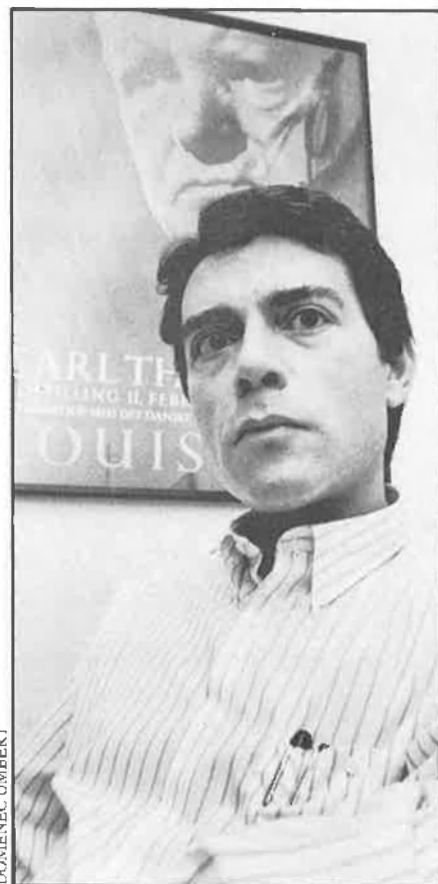
—¿Quin era el cine on acostumàveu anar, aquells anys?

—El Venus, que estava a l'avinguda de Gaudí, al meu barri, la Sagrada Família. Però també anava al Texas, al carrer de Bailén, perquè feien tres pel·lícules, una de l'època del cinema mut. Al Venus hi anava tots els dissabtes de l'any i als altres, els diumenges.

—¿Però mai a cap cinema d'estrena?

—Poc. Recordo que la primera pel·lícula d'estrena que vaig veure va ser *La senda de los elefantes*, i també al cinema d'estrena del meu barri, el Niza. Després, feia moltes visites als museus, especialment al d'història natural, a la Ciutadella, que m'impressionava i m'impressionava molt. Hi feia molts apunts al natural. També en feia al zoològic. Hi dibuixava animals.

—¿Encara ara hi aneu, tan sovint, al cinema?

DOMÈNEC UMBERT

—No tant com voldria, però sí que hi vaig. Com que aquest any ha tingut un any de molta feina i un molt bon moment, em costa de sortir i tancar-me en un altre lloc, perquè perdo el ritme i la concentració.

—¿A quina escola vàreu estudiar?

—Fins als nou anys, en una acadèmia del barri i, a partir dels nou, a l'Escola del Mar, al Guinardó, l'única on s'ensenyava en català i es podia parlar en català amb els companys i els mestres.

—¿El cinèfil d'abans no ha tingut la temptació de convertir-se, ara, en un videoaddicte?

—Les pel·lícules, m'agrada veure-les en pantalla gran. Això no vol dir que a vegades no l'utilitzi, per consultar, sobretot per recordar i certificar algun fragment. El vídeo m'interessa per les coses fetes exclusivament per a aquest mitjà. Crec que el vídeo és una eina de futur importantíssima, sem-

«A Catalunya, el suport institucional és inexistent».

pre que la creativitat s'adapti al tipus d'eina que és diferent al del cinema.

—¿Us va ser difícil d'aconseguir aquella primera exposició a la Sala Gaspar?

—Quan vaig fer les meves primeres pintures, durant molt de temps vaig anar a totes les galeries a presentar el meu treball, amb la carpeta sota el braç. Tothom em deia que no. Vaig deixar la sala Gaspar l'última perquè em semblava la més inassequible. Al cap d'un temps, em van avisar que ja estaven a punt d'obrir l'exposició.

Em va agafar tanta sorpresa que es van haver de desemmarcar els quadres per poder-los signar: no estaven signats. L'exposició va anar molt bé. Totes les obres, unes noranta, es van vendre.

—¿Vàreu poder conèixer els compradors?

—Doncs, no. De tal manera que, si alguna vegada ha calgut fer-ne una recopilació, aquesta etapa no hi està representada perquè s'ha perdut la pista de les obres. La majoria són a l'estranger. I, de moltes, ni tan sols no

n'hi ha fotografia. Hi havia una sèrie inspirada en les *Cançons de la roda del temps*, de Salvador Espriu, i quan Espriu va veure que la sèrie s'havia dispersat, em va renyar. Espriu opinava que s'havia d'haver venut en bloc. Però això, en tot cas, no era qüestió meua, era qüestió de la galeria. Sé que unes pertanyen a la col·lecció d'aquesta actriu tan famosa, Loretta Young. Ho he sabut bastant després, perquè m'ho van dir uns americans. D'altres són al Canadà i algunes, per aquí, però no gaires.

—¿Com vàreu conèixer Salvador Espriu?

—Superant la gran vergonya i el gran respecte que em feia, em vaig presentar un bon dia a casa seva i li vaig ensenyar quadres de la sèrie de pintura que havia fet sobre els seus poemes. Devia tenir llavors divuit o dinou anys. El primer dia, va veure detingudament les obres i, el segon, em va bombardejar a preguntes, sobre els signes que sortien als meus quadres. Després, va acabar per reconèixer i identificar-hi frases i climes de la seva obra i em va donar un consell que sempre més m'ha quedat gravat: «Ni s'envaneixi ni s'acolloneixi». I va afegir: «Jo aposto per vostè».

—¿Després de l'Espriu, quins són els vostres poetes preferits?

—Molts. Per exemple, Ausiàs Marc, Jordi de Sant Jordi, García Lorca, Eliot, César Vallejo, Elitis, Whitman i molts d'altres.

—¿Vós sou un pintor que intenteu reflectir el món que us envolta o el vostre univers personal?

—Són coses difícils de destriar. Crec que la creació és una cosa que s'origina a fora, que passa per un sedàs interior i torna a fora transformant una realitat.

—¿Us cal, doncs, un estímul extern, per a crear la vostra obra?

—Jo el necessito, aquest estímul. Segons les èpoques, hi ha coses que et suggereixen més i hi ha altres èpoques que la pintura es torna molt més lírica, molt més intimista, però jo, vaja, jo mai no he volgut caure en allò que en poesia es diu «poema per a dos».

—¿Durant la vostra etapa de formació, us va costar molt de trobar la forma d'expressió adequada al que volíeu manifestar?

—Inicialment, tenia una punyent necessitat expressiva. Per al que volia expressar, vaig buscar la forma més adequada i personal. Amb tot, és una qüestió que em plantejo cada dia: el format, els elements, els colors, les formes... Sempre treballo amb un de-

tonant inicial, amb una idea inicial i, amb el temps, m'he mantingut en una evolució constant, tant de contingut com de forma i de llenguatge. M'ha preocupat sempre de dir el màxim amb el mínim d'elements i, sobretot, acostar-me al que em sembla essencial en art: crear entusiasme. Crec que la validesa de l'obra es fonamenta en la seva capacitat emocional.

—*¿Fins a quin punt les exposicions condicionen la vostra feina diària?*

—Jo treballo constantment i amb un horari molt rígid. Quan es planteja una exposició és quan trio les obres a partir del treball realitzat. Per a mi, fer una exposició és com un espectacle. És molt important la col·locació dels quadres, el repartiment de l'espai. Les obres es complementen entre elles, unes expliquen les altres i n'és essencial el conjunt. Dues coses m'importen a l'hora de fer el muntatge d'una exposició, el ritme i el clima que es pugui crear. I, d'alguna manera, la il·lusió és que es produeixi el diàleg entre l'obra i l'espectador. L'exposició té també un risc, i és que trenca sovint la línia del teu treball, perquè una exposició, a més de treure't de l'estudi durant uns dies, et fa descobrir coses noves en la teva obra i això et pot portar a camins que no havies previst. Veure els teus quadres a l'estudi no és el mateix que veure'ls com un espectador més en una galeria. A València inauguro el dia 15, però el 12 ja hi seré per a preparar el muntatge. Abans em feia mandra viatjar i me'n feia enviar els plànols de les galeries per poder iniciar la col·lecció de les obres, però no és el mateix. I a València tinc molts amics i gent que admiro molt, i m'hi trobo molt bé.

—*Veig que l'artista no vol saber res amb la bohèmia.*

—Pràcticament em passo tot el dia tancat al taller. El contacte amb els materials i les obres m'estimula i una obra em porta a l'altra. Això no vol dir que a vegades no em passi quinze dies davant d'una tela en blanc rumiant el que faré. Contra el que em pensava, l'experiència i els anys de treball no em donen cap seguretat i cada dia sembla com si comencés de nou. Cada matí, em fa autèntica bardsarda d'iniciar el treball, àbocar-me a l'abisme. M'he acostumat a prendre moltes notes, gairebé totes literàries, en un bloc que sempre porto al damunt. Idees que s'originen a qualsevol lloc. Algunes les realitzo i, d'altres, no. Les notes són com ordres que em dono a mi mateix: recordar

«Cada dia és com si comencés de nou».

aquell color, per exemple. Els estímul són molt panoràmics.

—*Constato a la vostra biografia que fins ara només havieu exposat una sola vegada a València.*

—Al desembre del 73, a la galeria Temps, una galeria enorme on vaig portar una gran quantitat d'obres. Ara hi portaré una trentena llarga de pintures datades entre el 82 i el 85, la majoria de gran format.

—*¿Què hi veurà de diferent ara la persona que va poder presenciar la del 73?*

—Aquesta de la galeria Punto és de molta més gran llibertat d'acció. Una violència en el color i, conceptualment, és el resultat d'un diàleg entre l'instint i la raó i, d'alguna manera, és el resultat, no sé, de dos pols oposats que sempre ha tingut la meua obra, el pensament i la passió.

—*¿Continueu confiant en la poesia i en la lectura?*

—Sí. Continuo llegint molt, però també passejo molt i procuro estar al màxim informat de tot. Qualsevol cosa pot servir i és digna de ser tinguda en compte. Per exemple. Ara estic treballant en tota una sèrie d'obra que planteja i reflexiona la problemàtica urbana contraposada a una preocupació ecològica.

—*¿Després d'aquella primera exposició a la sala Gaspar, us ha interessat alguna vegada de conèixer quina gent compra els vostres quadres?*

—No. Crec que la possessió definitiva d'una obra no és altra cosa que un accident. Les obres deixen d'interessar-me quan interessen els altres.

—*¿I a vós us interessa l'obra dels altres artistes?*

—Sí. M'agrada tenir coses d'altres pintors. Sempre són fruit de canvis i també de compres que he fet quan l'obra m'ha agradat, però no tinc l'esperit de col·leccionista.

—*¿Aneu a veure exposicions dels vostres col·legues?*

—Les vaig a veure totes. El creador actual ha d'acceptar el repte de l'època en què viu i ha d'estar interessat del tot en el que es fa creativament.

—*A més de la pintura, sou un expert en el cartell. Aquest any, una gran part d'iniciatives culturals s'han presentat al públic amb un cartell vostre.*

—Sí, he tingut un any molt ple. He fet els cartells del Mil·lenari de l'Hospitalet, dels premis Salvador Espriu de la Nit de Santa Llúcia, unes Jornades de Psicoanàlisi, el Catalònia a Essen, el desè aniversari de Ràdio 4, el 25 de la revista *Jano*, i la diada de Sant Jordi a la universitat de Barcelona... Catorze o quinze. El meu rècord. Aquest any he superat el centenar.

—*¿Quina diferència hi ha entre un cartell de Viladecans i un quadre de Viladecans?*

—N'hi ha moltes. Primer, que la idea del cartell et ve donada. Segon, que l'eina no és la mateixa. Els materials són molt diferents. En el cartell cal tenir uns coneixements d'impremta i fer-los servir. I, després, que un cartell és una cosa que ha de cridar l'atenció. Ha de ser una plàstica d'impacte. El cartell té el repte que ha d'estar col·locat entremig d'elements de la societat de consum i del disseny, com és la propaganda.

—*Finalment, tenim les portades de Viladecans, les portades de llibres, cosa que ara alguns artistes, per encàrrec dels editors, acostumen a fer més sovint, però que quan vós vàreu començar era, sens dubte, una originalitat. ¿Com va sorgir la idea?*

—La idea inicial sorgeix gràcies a la meua relació amb els poetes i la poesia. M'ho van demanar i em vaig plantejar a fons de fer aquest tipus d'obra que no té els condicionaments del cartell. Aquí he de ser molt més sintètic. I, sobretot, no explicar, sinó donar una idea del que hi ha a dins.

«Aquesta exposició és el resultat del diàleg entre instint i raó».

Per tant, cal llegir el llibre i intentar sintetitzar. Alguna vegada, puc donar molt veladament la meua opinió sobre l'obra, un llenguatge pictòric. Amb El Mall vaig fer seixanta o setanta portades. Aquest any n'he fet unes set o vuit per a editorials diferents.

—A Barcelona viviu i a Barcelona teniu l'estudi, per cert, no gaire lluny del barri de la Sagrada Família, on vàreu néixer. I no tenim coneixement que, com fan altres pintors i artistes que recordo ara —Tàpies, Ràfols-Casamada, Cuixart, el desaparegut Ponç, Villèlia, Cesc, Tharrats, Bravo, Bartolozzi— tingueu una segona residència, o la primera, fora de Barcelona. ¿Els caps de setmana també sou barceloní?

—Jo em sento molt bé a Barcelona,

perquè sóc un animal d'asfalt. A mi, la ciutat m'estimula i, si em fessis triar entre la muntanya i el mar, triaria el camp. Sempre que hi ha una referència rural a la meua obra, està vista des del punt de vista del ciutadà. La cultura urbana m'incita i m'inspira alhora, si bé és un tema que a molts pintors els fa vergonya de tractar. A mi em sembla tant o més susceptible d'utilitzar la forma d'un aparador que un paisatge o un element natural. Ara, el creador compromès amb el seu temps té al seu abast una possibilitat d'elements conceptuals i de tot ordre que s'incrementen dia a dia i que cal ressenyar, elements que trobo més a la ciutat que en qualsevol altre lloc. I els caps de setmana que no viatjo per raons de feina, faig de barceloní.

—Ens agradaria que ara parlés

l'amant de l'art, la persona que està al dia de la creativitat artística que es fa a casa nostra i que, amb tota sinceritat, ens digués si està content i optimista del que veu o no és així.

—D'entrada, t'he de dir que sóc optimista per disciplina. I ara, a Barcelona, hi ha una oferta cultural i artística molt important. El que passa és que, d'una manera no massa explicable, es nota acomplexada. Mira i depèn massa de Madrid i, d'alguna manera, oblidem que Barcelona ha sigut sempre una extraordinària potència creativa i artística. Jo hi trobo també una gran impaciència, una actitud molt apressada i, em sap però molt de greu dir-ho, una cada vegada més alarmant mediocritat. Cal que obrim bé les finestres i les portes, si no, aquest país es pot ofegar. Paradoxalment, quan l'art català i la cultura catalana té, més que mai, un diàleg amb la resta del món.

—La meua ignorància del món de l'art em permet de fer-vos aquesta pregunta: ¿Joan-Pere Viladecans pertany a cap escola determinada?

—No. Sóc i em sento absolutament independent. Amb una actitud totalment compromesa amb el temps que m'ha tocat viure. En general, es detecta una radicalització de la persona creadora al marge del moviment i de la moda. Això, arreu del món i en tots els terrenys. S'ha dit que hi havia una crisi creativa, quan el que hi ha és una crisi del moviment i de l'avantguarda com a tal. Per exemple, hi ha el cas de l'informalisme. Hi havia dues-centes o tres-centes persones que han creat sota una moda i després han quedat només els que tenien alguna cosa a aportar. En principi no estic en contra de les modes, sempre que individualment s'aporti una cosa personal.

—I, pel que fa al suport institucional, ¿hi esteu a favor o en contra?

—Hi estic a favor, sempre que es faci bé, però ara, a Catalunya, el suport institucional a l'art és pràcticament inexistent. Tot el que ha fet darrerament el Departament de Cultura no ha tingut cap incidència en la vida cultural i artística del país. No fan cultura ni tan sols política cultural. Només fan política. Massa sovint, des de les institucions confonen el protagonisme social amb el protagonisme creatiu. No hi ha risc. No s'arrisquen. I s'obliden que l'art és el botí màxim que ha tingut i té ara la cultura catalana. Cal jugar fort, bandejant actituds frívols i d'aparador. Jo, en això, he de ser crític, no tinc més remei. □